

Projekt Upprustning av Östermalmstorg

Genomförandebeslut

Framställan från trafiknämnden

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 6 mars 2023

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Som svar på minoritetsåterremissen hänvisas till vad som sägs i utlåtandet.
2. Trafiknämnden medges rätt att genomföra upprustning av Östermalmstorg till en utgift om 135,0 mnkr.
3. Utgifterna för 2023 ska inrymmas inom nämndens investeringsbudget. Utgifterna för kommande år behandlas i budget för 2024.

Föredragande borgarrådet Lars Strömgren

Sammanfattning av ärendet

Östermalmstorg ska rustas upp med målet att åstadkomma ett trevligt, ljust, tryggt och trivsamt torg. Det ska utformas så att det blir en attraktiv mötesplats som är flexibel, lätt att nå och inbjudande att vistas på för alla.

Torgets historiska centralaxel hålls öppen så att fri sikt och fri passage i öst-västlig riktning medges. Stenhällarna läggs i öst-västlig riktning istället för som tidigare diagonalt. Nybrogatans anslutning norrifrån utformas som en vändplats. Ett sammanhållet gångtrafikantområde skapas längs Humlegårdsgatan och vidare runt Saluhallen mot södra delen av Nybrogatan samt hela torgytan. Storgatan byggs om till cykel- och gångbana mellan Sibyllegatan och Jungfrugatan. Sittmöbler ska placeras både i sol och skugga och en yta reserveras i torgets nordöstra del för en restaurangbyggnad, med plats för uteservering. Torghandeln utökas till att rymma sex torgstånd om vardera cirka 30 kvm, som placeras på torgets södra del.

Bedömningen är att byggstart kan ske i oktober 2023 med ett färdigställande av projektet sommaren 2025. Den totala investeringsutgiften för projektet beräknas till 135 mnkr.

Ärendet återremitterades på kommunfullmäktiges sammanträde den 6 mars 2023 enligt kommunallagens regler om minoritetsåterremiss. Motiveringen till återremissen gällde ett antal invändningar mot det framlagda förslaget.

Invändningarna berörde i huvudsak värnandet av torgets höga kulturhistoriska värde, möjligheten till uppförande av kiosk och servering, val av möbler, behovet av mer grönska, ersättning av borttagna parkeringsplatser, möjliggörande av levande kulturyttringar, småskaliga evenemang och debatter samt alternativ till den föreslagna vändplatsen.

Beredning efter minoritetsåterremiss

Ärendet har efter kommunfullmäktiges minoritetsåterremiss remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret föreslår kommunfullmäktige att besluta att återremissen kan anses besvarad med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande och att trafiknämnden medges rätt att genomföra upprustning av Östermalmstorg till en utgift om 135,0 mnkr samt att utgifterna för 2023 ska inrymmas inom nämndens investeringsbudget och utgifterna för kommande år behandlas i budget för 2024.

Beredning före minoritetsåterremiss

Ärendet har initierats av trafiknämnden och remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret ser att Östermalmstorg har ett eftersatt behov av upprustning och att det är ett lämpligt tillfälle att det åtgärdas. Stadsledningskontoret konstaterar att prioriteringar har gjorts i projektet för att sänka utgifterna, trots detta har utgifterna ökat på grund av inflationen. Därför ser kontoret att det är positivt att genomförandebeslutet kan rymmas inom ram och att beslutsunderlag för kommande ärenden kommer att utvecklas på trafikkontoret.

Föredragande borgarrådets synpunkter efter minoritetsåterremiss

Kommunfullmäktige beslutade den 6 mars januari 2023 att återremittera ärendet med stöd av kommunallagens regler om minoritetsåterremiss.

I reservationer har minoritetspartierna framfört invändningar gällande värnandet av torgets höga kulturhistoriska värde, möjligheten till uppförande av kiosk och servering, val av möbler, behovet av mer grönska, ersättning av borttagna parkeringsplatser, möjliggörande av levande kulturyttringar, småskaliga evenemang och debatter samt alternativ till den föreslagna vändplatsen. Det förslag som lades fram 6 mars svarar enligt min mening redan mot de frågor som återremissen ställde.

Utformningen i förslaget knyter an till att torget historiskt har varit ett utpräglat handelstorg med en stark koppling till saluhallen. Det öppna salutorget bibehålls i förslaget, tillsammans med plats för torghandel. Det kommer också att finnas yta för publika evenemang och el kommer finnas tillgängligt för både torghandel och evenemang.

Östermalmstorg anlades som ett axialtorg med den öst-/väst-gående Storgatan som huvudaxel. Torget har alltid haft en tydlig mittaxel och en öppen sida mot Hedvig Eleonoras kyrka och den gröna kyrkoparken, där siktlinjen nu bevaras i utformningen. I markbeläggningen återanvänds delar av den gamla beläggningen, vilket också återknyter till historien. Det historiska perspektivet har med andra ord beaktats.

Det finns målpunkter runt Östermalmstorg, vilket ger det goda förutsättningar för att torget åter ska bli en levande plats. Gestaltningen är utformad för att kunna rymma café eller restaurangverksamhet i framtiden, och tekniska förberedelser har gjorts för framtida byggnad. Möbleringen är gjord med god arkitektonisk kvalitet och fler sittplatser tillkommer jämfört med tidigare, så att fler människor kan spendera längre tid på torget.

Det har även uppmärksammats att mer grönska behövs vid torget. Gestaltningen i detta ärende innehåller glädjande fler träd än tidigare förslag, där det även tillkommer stora flyttbara urnor med blommande mindre träd och sommarblomster.

För parkering av bilar försvinner ett fåtal platser, vilket är en väl avvägd användning av ytan på torget. För cyklar tillkommer istället parkeringsplatser, vilket är i linje med ambitionen om att öka det hållbara resandet i staden. Samtidigt tydliggörs det att torget är en plats för gående genom sammanhängande markbeläggning och genom att minska trafikrörelserna över torget. När vi satsar på en miljö för människor så blir staden, och i detta fall Östermalmstorg, mer levande.

Föredragande borgarrådets synpunkter före minoritetsåterremiss

Den rödgröna majoriteten vill skapa en tryggare, trevligare och mer levande stad, med större plats för människor. Torg ska i högre grad fyllas av folkliv, kulturinslag, träd och grönska. Tunnelbanehallens tak vid Östermalmstorg har renoverats och när den renoveringen nu är färdigställd är det lämpligt att även genomföra en renovering av torgytan, för att skapa mer av de kvaliteter som gör staden levande.

Östermalmstorg ska rustas upp med målet att åstadkomma ett trevligt, ljust, tryggt och trivsamt torg. Avvägningar har gjorts mellan olika aspekter för att respektera det historiska arvet samtidigt som nya behov har tillkommit. Torget ska utformas så att det blir en attraktiv mötesplats som är flexibel, lätt att nå och inbjudande att vistas på för alla.

Delar av stenbeläggningen med ljus granit kan återanvändas, vilket bibehåller delar av det historiska arvet och minskar miljöpåverkan av ombyggnationen. Det ska bli ett större sammanhållet gångtrafikantområde runt torget för att göra det mer inbjudande att flanera och besöka torget. Fler träd kommer att bevaras för att kunna skugga torget och ny belysning installeras för att skapa goda ljusförhållanden när det är mörkt. Fler sittmöbler ska sättas upp och en yta reserveras för restaurangbyggnad, med plats för uteservering. Detta tillsammans med möjlighet för ökad torghandel leder till ett mer levande torg.

Bilagor

1. Sammanställning av enkätsvar, Karavan landskapsarkitekter, dnr KS 2022/1444-1.3
2. Förslagshandling gestaltning, Karavan landskapsarkitekter, dnr KS 2022/1444-1.2
3. Nuvärdeskalkyl, dnr KS 2022/1444-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att avslå förslag till beslut
2. Att därutöver anföra

Vi beklagar att vänsterstyret återkommer utan att ha genomfört några som helst revideringar av de förslag som de tidigare presenterade. Exempelvis saknas någon som helst plan för mer handel-och restaurangverksamhet eller klarhet i hamburgargrillens framtid. Vi kan inte tolka det som annat än att fokus hos vänsterstyret handlar om att få projektet överstökad, snarare än att bry sig om hur Stockholm ska förvaltas och förbättras.

Vi vill att Östermalmstorg ska vara en vacker plats i centrala Stockholm som inbjuder till liv, möten och torghandel. Torget ska också utformas med respekt för dess kulturhistoriska roll.

Trafikkontorets inriktningsbeslut innebar ett förslag med plats för torghandel, mer grönska och större harmonisering med omgivningen än det ursprungliga förslaget. Att majoriteten går emot kontorets inriktningsbeslut och vidare med ett förslag som kommer resultera i ett ödsligt och kargt Östermalmstorg riskerar att göra torget till en otryggplats.

Planerna för Östermalmstorg har mött stort engagemang. Det visar på betydelsen torget har för de boende i närheten och för stockholmarna över lag. Stockholm ska utvecklas, växa och förvaltas med större respekt för staden och stadsdelarnas unika karaktär samt med stor hänsyn till lokala röster. Trafiklösningen som angränsar till torget måste också möjliggöra framkomlighet. Vidare är det viktigt att ha en särskild yta för mindre restaurangverksamhet. Vi anser att det är rimligt med lokalyta för fler aktörer än tidigare. Det borde även hittas ett sätt att värna grillens verksamhet.

Den grönbåa majoriteten slog vakt om en gedigen process, trots mycket utredningsarbete och medborgardialog levererar vänsterstyret en tråkig och ambitionslös upprustning av Östermalmstorg.

Vi vill att Östermalmstorg ska vara en vacker och inbjudande plats med fler torghandelsplatser i olika storlek, ytor reserverade för uteserveringar och en bättre inramning av torget genom mer grönska.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att borgarrådsberedningen beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut
2. Att staden möjliggör för att Östermalmsgrillen ges möjligheten att vara kvar med korrekt tillstånd.
3. Att utöver det anföras

Trafikkontoret har gjort ett gediget arbete med förslaget till upprustning av Östermalmstorg inför föreliggande genomförandebeslut. Vikten av medborgardialog avseende ombyggnation av torg är av särskild vikt och något vi aktivt har arbetat för att trafikkontoret ska införa och fortsätta med.

Det är därför glädjande att Liberalernas ansträngningar har medfört att dialogmöten hållits med medborgare om utformningen av Östermalmstorg.

Den planerade vändplatsen ianspråkar en alldeles för stor del av torgytan samtidigt som framkomligheten för leveranstrafiken försämras då gator upphör eller kortas av. Vändplatsen behöver utgå, Nybrogatan enkelriktas från Linnégatan och en smal sektion av Humlegårdsgatan åter öppna för trafik i ena riktningen för att få till en fungerande trafik- och leveranslösning. Det skulle möjliggöra än fler torghandelsplatser, uteserveringar eller caféverksamhet likt tidigare ”Lisa på torget”.

Kontorets val av möbler och utrustning är anmärkningsvärt för en så anrik plats som Östermalmstorg. Istället för att harmoniera med kringliggande landmärken som saluhallen och Hedvig Eleonoras kyrka, skapas en kontrast som snarare bryter med områdets karaktär. Det lokala engagemanget för torget är ett bevis på platsens betydelse för Östermalmsbor. Stockholm ska utvecklas, växa och förvaltas med större respekt för staden och stadsdelarnas unika karaktär samt med stor hänsyn till lokala röster.

Det är av särskild vikt att staden tar hänsyn till utformningen av torget avseende mer grönska, flera sittplatser och utformningen av cykelframkomligheten runt platsen. Handeln är grundläggande för torget som varit handelsplats sedan 1600-talet. Vidare är siktlinjen mellan Johannes och Hedvig Eleonoras kyrktorn en helt central del av framtida utformningen för att inte tappa för staden viktiga kulturhistoriska värden.

Ett vanligt sätt att hantera höjdskillnader är att använda cirkulära mönster i markbeläggningen, och då torget sluttar ner från Sibyllegatan mot Nybrogatan bör cirkulära mönster även prövas för Östermalmstorg.

Frågan om Östermalmsgrillen har även dykt upp i samband med frågan om torgets upprustning, vi menar att det inte ska vara den enskilda näringsidkarens ansvar att se till att stadens kontroller av tillsyn och tillståndsärenden hanterats korrekt. I detta fall verkar det som att staden har missat att följa upp grillens tillståndsärende under en så lång tid att den blivit preskriberat, därför bör staden ge den berörda näringsidkaren en möjlighet att få vara kvar med rätt tillstånd för sin verksamhet. Vi vill även se att förvaltningen ser över sina rutiner för att förhindra att framtida missar av liknande karaktär inträffar.

Vidare från Liberalernas sida menar vi att staden ska kunna finna en tillfällig plats i nära anslutning var grillen kan fortsätta sin verksamhet under tiden som ytan under grillen renoveras.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 5 april 2023

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Christofer Fjellner och Jonas Nilsson (båda M) och Linnéa Vinge (SD) som är likalydande med Moderaternas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att kommunstyrelsen beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut
2. Att staden möjliggör för att Östermalmsgrillen ges möjligheten att vara kvar med korrekt tillstånd.
3. Att utöver det anföra

Trafikkontoret har gjort ett gediget arbete med förslaget till upprustning av Östermalmstorg inför föreliggande genomförandebeslut. Vikten av medborgardialog avseende ombyggnation av torg är av särskild vikt och något vi aktivt har arbetat för att trafikkontoret ska införa och fortsätta med.

Det är därför glädjande att Liberalernas ansträngningar har medfört att dialogmöten hållits med medborgare om utformningen av Östermalmstorg.

Den planerade vändplatsen ianspråktar en alldeles för stor del av torgytan samtidigt som framkomligheten för leveranstrafiken försämras då gator upphör eller kortas av. Vändplatsen behöver utgå, Nybrogatan enkelriktas från Linnégatan och en smal sektion av Humlegårdsgatan åter öppna för trafik i ena riktningen för att få till en

fungerande trafik- och leveranslösning. Det skulle möjliggöra än fler torghandelsplatser, uteserveringar eller caféverksamhet likt tidigare ”Lisa på torget”.

Kontorets val av möbler och utrustning är anmärkningsvärt för en så anrik plats som Östermalmstorg. Istället för att harmoniera med kringliggande landmärken som saluhallen och Hedvig Eleonoras kyrka, skapas en kontrast som snarare bryter med områdets karaktär. Det lokala engagemanget för torget är ett bevis på platsens betydelse för Östermalmsbor. Stockholm ska utvecklas, växa och förvaltas med större respekt för staden och stadsdelarnas unika karaktär samt med stor hänsyn till lokala röster.

Det är av särskild vikt att staden tar hänsyn till utformningen av torget avseende mer grönska, flera sittplatser och utformningen av cykelframkomligheten runt platsen. Handeln är grundläggande för torget som varit handelsplats sedan 1600-talet. Vidare är siktlinjen mellan Johannes och Hedvig Eleonoras kyrktorn en helt central del av framtida utformningen för att inte tappa för staden viktiga kulturhistoriska värden.

Ett vanligt sätt att hantera höjdskillnader är att använda cirkulära mönster i markbeläggningen, och då torget sluttar ner från Sibyllegatan mot Nybrogatan bör cirkulära mönster även prövas för Östermalmstorg.

Frågan om Östermalmsgrillen har även dykt upp i samband med frågan om torgets upprustning, vi menar att det inte ska vara den enskilda näringsidkarens ansvar att se till att stadens kontroller av tillsyn och tillståndsärenden hanterats korrekt. I detta fall verkar det som att staden har missat att följa upp grillens tillståndsärende under en så lång tid att den blivit preskriberat, därför bör staden ge den berörda näringsidkaren en möjlighet att få vara kvar med rätt tillstånd för sin verksamhet. Vi vill även se att förvaltningen ser över sina rutiner för att förhindra att framtida missar av liknande karaktär inträffar.

Vidare från Liberalernas sida menar vi att staden ska kunna finna en tillfällig plats i nära anslutning var grillen kan fortsätta sin verksamhet under tiden som ytan under grillen renoveras.

Särskilt uttalande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Östermalmstorg är en historisk samlingsplats med högt kulturhistoriskt värde och med en lång tradition av handel och sjudande stadsliv. När torget nu ska rustas upp efter flera år av lokala renoveringar och tillfälliga konstruktioner, behöver dess karaktär värnas och återskapas med stor hänsyn till platsens historiska betydelse och estetik.

Trafikkontorets tidigare förslag till upprustning har mötts av stor kritik. Bland annat inkom arbetsgruppen Östermalmstorgs vänner med ett alternativt förslag till utformning. Flera delar av förslaget, samt lokala inspel om torghandel, träd och inramning; inrymdes senare i kontorets inriktningsbeslut men har nu beklagligt nog tagits bort.

Liggande förslag riskerar att skapa ett ödslig och kargt Östermalmstorg. Stora stenbelagda ytor utan permanent verksamhet behöver ersättas med fler torghandelsplatser i olika storlek, ytor reserverade för uteserveringar och en bättre inramning med såväl träd som fontän. Den omtyckta kioskverksamheten på platsen behöver också värnas genom att antingen flyttas till en närliggande plats, alternativt erbjudas en plats i Östermalmshallen under renoveringen. Under tiden som Östermalmshallen renoverades flyttade dess handlare ut på torget – det är inte mer än rätt att kiosken välkomnas in i Hallen under den tid som torget nu renoveras.

Den planerade vändplatsen ianspråktar en alldeles för stor del av torgytan samtidigt som framkomligheten för leveranstrafiken försämras då gator upphör eller kortas av. Vändplatsen behöver utgå, Nybrogatan enkelriktas från Linnégatan och en smal sektion av Humlegårdsgatan åter öppna för trafik i ena riktningen för att få till en fungerande trafik- och leveranslösning. Det skulle möjliggöra än fler torghandelsplatser, uteserveringar eller caféverksamhet likt tidigare ”Lisa på torget”. De parkeringsplatser som föreslås utgå behöver bevaras eller ersättas i närområdet.

Avslutningsvis är kontorets val av möbler och utrustning anmärkningsvärt för en anrik plats som Östermalmstorg. Istället för att harmoniera med kringliggande landmärken som saluhallen och Hedvig Eleonoras kyrka, skapas en kontrast som snarare bryter med områdets karaktär. Det lokala engagemanget för torget är ett bevis på platsens betydelse för Östermalmsbor. Stockholm ska utvecklas, växa och förvaltas med större respekt för staden och stadsdelarnas unika karaktär samt med stor hänsyn till lokala röster.

Ärendet

Ett beslut om inriktning för projektet Upprustning av Östermalmstorg fattades av trafiknämnden 16 december 2021 samtidigt som kontoret gavs i uppdrag att informera om förslaget i dialog med allmänheten. En sådan dialog genomfördes under våren 2022 varefter förslaget justerades och utvecklades vidare. I det nya förslaget har fler träd bevarats, ytan för torghandel har utökats, vattendammen har utgått och det tidigare föreslagna cirkulära mönstret i beläggningen har ersatts med ljus, tillgänglighetsanpassad natursten i fallande längder i öst-västlig riktning, med inslag av befintlig granitsten samt med ledstråk. Ny belysning skapar en tryggare plats och ger torget en sammanhållen gestaltning. Fler sittplatser och blomsterurnor syftar till att göra platsen tillgänglig, attraktiv och trygg för alla besökare, samtidigt som pollare i stål ska skydda mot obehörig trafik, och göra platsen säker för oskyddade personer.

Tidplanen för kvarvarande detaljprojektering, upphandling och byggnation är satt utifrån målsättningen att ha en byggstart för trafikkontorets arbeten senast i oktober 2023. Färdigställande beräknas ske till sommaren 2025.

Projektets totalutgift beräknas enligt ny framtagen kalkyl till ca 135 mnkr, vilket innebär en fördyring med 20 mnkr jämfört med utgiften i inriktningsbeslutet. Den enskilt största faktorn till projektets fördyring är ökade marknadspriser. I övrigt har projektet ökade utgifter för bland annat tillkommande säkerhets- och trygghetsarbeten samt för belysningsarbeten.

Ärendet återremitterades på kommunfullmäktiges sammanträde den 6 mars 2023 enligt kommunallagens regler om minoritetsåterremiss. Motiveringen till återremissen gällde ett antal invändningar mot det framlagda förslaget. Invändningarna berörde i huvudsak värnandet av torgets höga kulturhistoriska värde, möjligheten till uppförande av kiosk och servering, val av möbler, behovet av mer grönska, ersättning av borttagna parkeringsplatser, möjliggörande av levande kulturyttringar, småskaliga evenemang och debatter samt alternativ till den föreslagna vändplatsen.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2022 följande.

1. Trafiknämnden godkänner för sin del förslag till genomförande och föreslår att kommunfullmäktige godkänner förslag till genomförande för projekt Upprustning av Östermalmstorg och att trafiknämnden medges rätt att genomföra projektet Upprustning av Östermalmstorg till en investeringsutgift om 135 mnkr.
2. Trafiknämnden anmäler beslutet till stadsbyggnadsnämnden och till Östermalms stadsdelsnämnd.

3. Trafiknämnden ger kontoret i uppdrag att genomföra upphandlingar samt teckna avtal inom ramen för föreliggande genomförandebeslut.

Reservation av Ulla Hamilton m.fl. (M) och Mikael Valier (KD), se Reservationer m.m.

Reservation av Linnéa Sandström Lange (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Johan Fälldin (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Peter Wallmark (-), se Reservationer m.m.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 november 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Östermalmstorg är ett centralt och välbesökt torg mitt i centrala Stockholm med gamla anor och stort kulturhistoriskt värde. Torget har en lång tradition som salutorg med liv och rörelse, intensiv aktivitet och genomfartstrafik. Torget har under långa perioder varit byggarbetsplats, bl a under åren 1962-65 när tunnelbanan byggdes under torget, när teatern Folkan revs (2007-2008), när Saluhallen renoverades och torgytan uppläts för en tillfällig saluhallspaviljong (2015-20) och nu senast när trafikförvaltningen utför tätskiktsrenovering av biljetthallens takkonstruktion.

Bild 1. Bilden visar historisk torghandel på Östermalmstorg med utsikt mot Saluhallen.

När trafikförvaltningens arbeten är färdiga och torget har återlämnats till staden behöver torget återställas och förnyas, genom en mer permanent upprustning, och återigen vara tillgängligt för stadens medborgare.

Kontoret påbörjade 2019 planering för detta, och tog fram ett första förslag till gestaltning av torget. Trafiknämnden gav sedan (2021-03-11) kontoret i uppdrag att

utreda och analysera ett medborgarförslag från nätverket Östermalms vänner, för att pröva dess genomförbarhet i sin helhet eller i delar. Efter utredning och bedömning presenterades ett bearbetat förslag för trafiknämnden, som 2021-12-16 fattade ett inriktningsbeslut. Som tillägg till beslutet gavs kontoret i uppdrag att ge allmänheten möjlighet att tycka till om förslaget genom att genomföra en medborgardialog. Dialogen som ägde rum på torget i februari 2022 var välbesökt och resulterade i över 500 enkätsvar som sammanställdes och återredovisades i maj 2022.

Det förslag som kontoret nu presenterar för beslut om genomförande har utgått från förslaget som låg till grund för inriktningsbeslutet men har därefter anpassats och utvecklats utifrån enkätsvaren samt utifrån nya förutsättningar. Bl.a. har trafiknämnden beslutat om ett nytt trädsmål, att för varje träd som måste fällas så ska trafikkontoret ersätta detta med två, i syfte att staden ska ha fler träd. Förslaget har därför omarbetats så att fler av kastanjerna i söder sparas.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret. Avstämningar har skett med stadsbyggnadskontoret, samt med fastighetskontoret och exploateringskontoret. Samråd har skett med stadsledningskontoret.

Projektet har redovisats för rådet för funktionshinderfrågor, och synpunkter har även inhämtats från polisen, räddningstjänsten, stadsmuseet och skönhetsrådet.

Särskild dialog har dessutom förts med allmänheten på torget i februari 2022, med återredovisning i maj 2022 av inlämnade synpunkter/enkätsvar, i enlighet med beslut i trafiknämnden 2021-12-16.

Mål och syfte

Projektet syftar till att rusta upp och tillgänglighetsanpassa Östermalmstorg och att efter många år av olika temporära byggprojekt återlämna torget till allmänt nyttjande.

Projektets mål är att med respekt för platsens historia åstadkomma ett trevligt, ljust, tryggt och trivsamt torg, som i enlighet med stadens vision ”Möjligheternas Stockholm - vision 2040”, bidrar till en mångsidig, hållbar, tillgänglig och dynamisk storstad. En viktig utgångspunkt i arbetet har varit att följa stadens strategi om offentliga rum, och utforma torget så att det blir en attraktiv mötesplats som är flexibel, lätt att nå och inbjudande att vistas på för alla.

Befintlig situation

Östermalmstorg, med anor från 1600-talet, är ett typiskt axialtorg med en tydlig huvudaxel i öst-västlig riktning. Torget har historiskt varit ett utpräglat handelstorg och har även idag en stark koppling till den anrika och kulturminnesskyddade Östermalmshallen, en saluhall som invigdes 1888 och som efter omfattande renovering nyinvigdes 2020. Torget är fortfarande i hög grad en levande mötesplats med torghandel, butiker, kyrka och hotell, och har besökare från hela staden.

Samtidigt har torget med sin ojämna granitsten varit relativt svårtillgängligt, särskilt för personer med olika slags funktionsnedsättningar. Trafiksituationen är rörig och parkerade bilar har hindrat framkomligheten. Delar av torget har dåligt upplysta "baksidor" och det saknas sittplatser. Trädinventeringar har gjorts som visar att flera av träden är i dåligt skick då de har utvecklats dåligt pga för lite jord och vatten och p.g.a. yttre påkörningsskador. Torget har också varit illa av de många olika byggarbeten som pågått under åren och är i behov av förnyelse.

Under delar av torget ligger tunnelbanans biljetthall för station Östermalmstorg. Regionens trafikförvaltning har sedan våren 2022 utfört omfattande arbeten på torget i syfte att renovera eller byta det tätskikt som utgör tak för biljetthallen. Arbetena är beräknade att slutföras i början av december 2022.

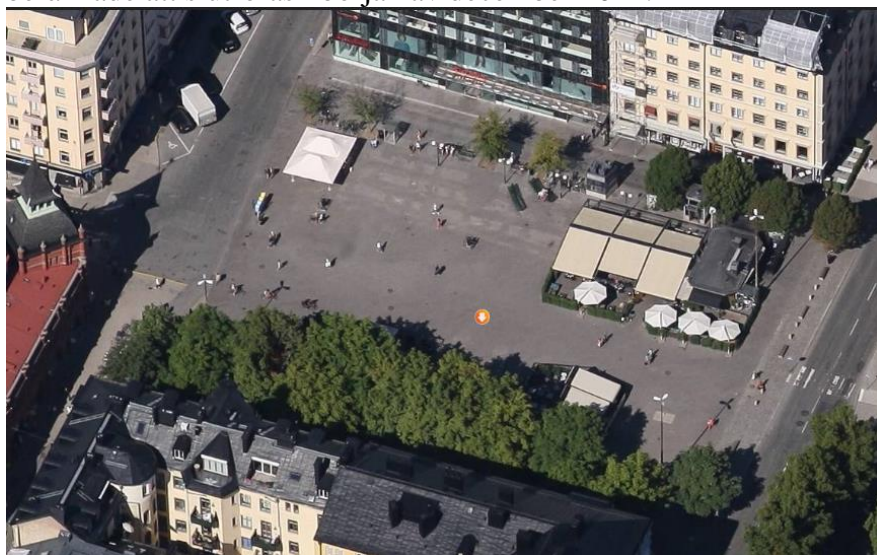

Bild 2. Flygbild över Östermalmstorg innan ombyggnaden av saluhallen. Tunnelbanans biljetthall ligger under övre (norra) halvan av torget.

Åtgärdsförslag

Östermalmstorg med sitt centrala läge i huvudstaden och intill den nyrenoverade saluhallen är på många sätt mitt i händelsernas centrum och utgör samtidigt ett lokalt stadsdelstorg för de närboende. Torget är livligt trafikerat av fotgängare i alla riktningar. En viktig målsättning är därför att torget ska fungera som en attraktiv och välgestaltad mötesplats med invånarna i fokus. Torget utformas för att även i framtiden vara en öppen, flexibel och demokratisk plats för torghandel, event, folksamlingar och möten mellan människor.

De förändringar som har gjorts sedan inriktningsbeslutet med anledning av synpunkter från allmänheten samt andra nya förutsättningar, är bl.a. att fler träd bevaras, ytan för torghandel utökas, den föreslagna vattendammen utgår och det tidigare föreslagna cirkulära mönstret i beläggningen ersätts med ljus, tillgänglighetsanpassad natursten i fallande längder med inslag av befintlig granitsten

samt förses med ledstråk. Dessutom har förslaget detaljerats och kompletterats med pollare och andra säkerhetsanordningar.

Förslagets innehåll

Trafik

Sibyllegatan har en viktig funktion som huvudgata och infart för angöring. Gatan föreslås därför ha fortsatt dubbelriktad cykel- och motorfordonstrafik, inklusive lokalbussar med hållplatser vid tunnelbaneuppgången. Sträckan förbi torget höjs upp och beläggs med asfalt, som en anpassning till krav från regionens trafikförvaltning. Rampen beläggs med fastgjuten smågatsten eller liknande. Gångbanan längs gatans östra sida förses med granithällar för att upplevas tillhöra torget. Intill torget anordnas en angöringsficka som bl.a. kan användas av torghandeln. Längs torgets norra fasad, med in- och utfart från Sibyllegatan, tillåts endast behörig trafik till entréer och befintligt garage. Pollare samt blomsterurnor hindrar genomfartstrafik till Nybrogatan.

Bild 3. Flygbild över föreslaget nytt torg, sett från Sibyllegatan.

Nybrogatans anslutning norrifrån utformas som en vändplats, dimensionerad för 12-meters lastbilar. Därmed stängs torgytan av för fordonstrafik mellan Humlegårdsgatan och Nybrogatan i båda riktningar. På så sätt uppnås ett sammanhållet gångtrafikantområde från Majorsgatan längs Humlegårdsgatan, som nyligen byggts om till gågata, och vidare runt Saluhallen mot södra delen av Nybrogatan samt hela torgytan. Kontorets bedömning är att en ombyggnad av denna del av Nybrogatan till gågata inte kommer att medföra några betydande konsekvenser för trafiken i området. Vändplanen kantas av pollare och blomsterurnor som hinder för obehörig trafik och med dimension/material som försvårar för potentiella terrorattacker. Framkomlighet för räddningstjänsten säkerställs.

Nybrogatan söder om torget är idag gågata och även fortsättningsvis tillåts endast behörig trafik för bl.a. leveranser till det nya hotellet och andra verksamheter med inlastning via gatuplanet. Denna trafik får köra begränsade tider via lokalgatan längs

torgets södra fasad och vidare ut på Sibyllegatan. Lokalgatan kommer även framöver att ha angöring till bostadsentréer och butiker samt en garageinfart och access till biluthyrningsfirma och postkontor, med en mindre vändplats mitt för torgets södra fasad. Tillräckligt utrymme för att kunna passera förbi vid pågående soptömning ovan sopsugsanläggningen säkerställs. Tidigare parkeringsplatser längs med gatan mot torget utgår.

Bild 4. Visionsbild över föreslaget nytt torg, sett från södra Nybrogatan i riktning mot Saluhallen.

Storgatan stängs av helt för biltrafik på den korta sträckan mellan Sibyllegatan och Jungfrugatan och byggs om till cykelbana och gångbana med träd, bänkar och belysning.

Form och struktur

Torget omgivande byggnader bildar en inramning och en avgränsning, samtidigt som torgets historiska centralaxel hålls öppen så att fri sikt och fri passage i öst-västlig riktning medges. Formen återfinns i planteringar, sittmöbler, samt i markbeläggningen, där stenhällarna läggs i öst-västlig riktning istället för som tidigare, diagonalt.

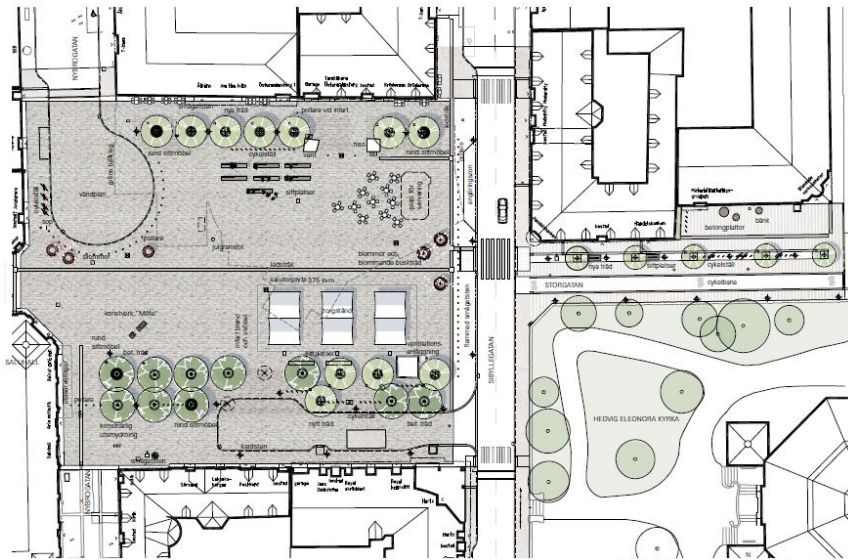

Bild 5. Planillustration över förslag Östermalmstorg och Storgatan

Träd och blomsterflor

Den tidigare trädraden i norr ersätts efter tätskiktsbytet med nya träd planterade i tätträdkar, förslagsvis manna-ask, som fungerar väl i stadsmiljö. De stora hästkastanjerna på södra sidan bevaras så långt som möjligt; dock behöver tre träd tas ner, p.g.a. skador samt för att möjliggöra infart för räddningsfordon och ge plats för ny belysning. Nedtagna träd ersätts med nya, se förslag i bild nedan.

Bild 6. Illustration som visar nyplanterade respektive sparade träd.

Längs Storgatan föreslås fyra befintliga lindar, som stannat i tillväxt och angripits av skadedjur, ersättas med fem nya träd, gärna mongolisk lind - ett dekorativt och elegant träd som inte blir högre än 8-10 meter, och som bedöms klara det trånga utrymmet för rotsystemen.

Totalt sparas tio stora hästkastanjer. Tre kastanjer och fyra lindar tas ned men ersätts med 16 nya träd; mannaask och mongolisk lind. Därmed uppfyller projektet träd målet, där ett borttaget träd ska ersättas med minst två. Torget tillförs också mer grönska med perenner och blommande buskträd i stora urnor för blomning och årstidsvariation. Urnorna av bronsfärgat stål fungerar också som trafik hinder samt som informella sittplatser.

Bild 7. Bilden visar exempel på tänkbara nya blomsterflor i vårblooming.

Markbeläggning och tillgänglighet

Målet för markbeläggningen är ett golv av hög kvalitet som är anpassat för alla och håller över tid. Torget får ett sammanhängande ljust golv från fasad till fasad, där trafikytorna tonas ned och de gående prioriteras. Nya släta hållar i ljusgrå/röda nyanser läggs i fallande längder, med inslag av befintliga hållar och med stråk av smågatsten från platsen. Ett tillgängligt, lågmälat och tidlöst golv som möter nutidens krav på god tillgänglighet samtidigt som den historiska bohusgraniten från 60-talet till delar kan återanvändas på platsen. Val av olika slags sten ger variation och liv.

Föreslaget golv innebär en förändring jämfört med det förslag som presenterades för inriktningsbeslut genom att det cirkulära mönstret har frångåtts. Kontoret har bedömt den befintliga markens lutning och konkava form som visuellt ogynnsam för cirkulärt mönster. Att lägga stenen i raka fallande längder bedöms även ekonomiskt mer fördelaktigt.

Bild 8. Bilden visar illustrationer över ny markbeläggning med olika typer av granithällar och smågatsten

Möbler och utrustning

För att nå flera målgrupper föreslås en variation av sittmöbler, placerade både i sol och skugga. Långa solsoffor med sits av trä, armstöd och bekvämt ryggstöd växlas med cirkulära sittbänkar kring planteringar. Längs Storgatan föreslås en dubbelsidig soffa, modell Klara. Nya skräpkorgar sätts upp, liksom cykelställ i strategiska lägen.

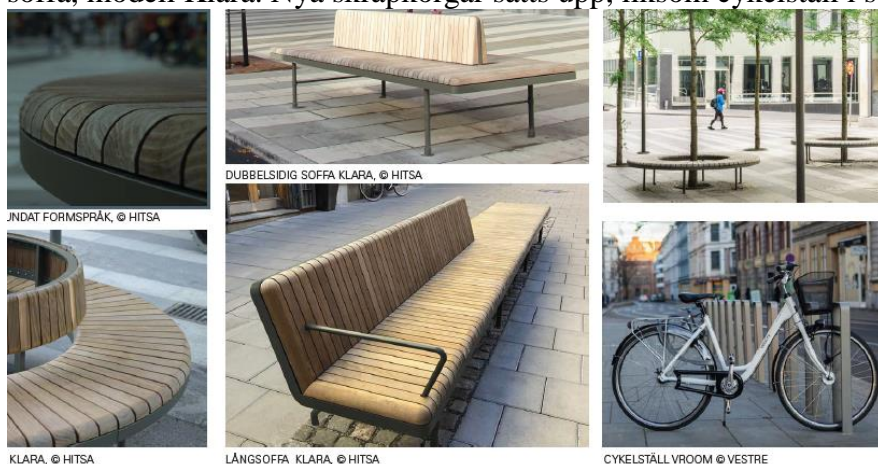

Bild 8. Bilden visar exempel på olika sittmöbler och cykelställ

Konst och belysning

Den bronsskulptur av Willy Gordon (”Möte”) som tidigare stod på torget kommer att återplaceras i ungefär samma läge som tidigare. Ytterligare konstnärlig utsmyckning ska tillföras genom samarbete med Stockholm Konst.

Ljussättningen av torget anpassas till platsens olika funktioner och behov, där trafiksäkerhet, trygghet och rumslighet förstärks med hjälp av belysningen, samtidigt som de arkitektoniska värdena lyfts fram. Ljuspunkter med olika höjd och karaktär samverkar och skapar en balans mellan allmänljus och accentljus. Val av armaturer och material i stolpar mm görs med hänsyn till driftekonomiska och miljömässiga aspekter, dvs av god kvalitet med lång hållbarhet.

Vid fortsatt projektering av belysning föreslås följande inriktning:

- Torgets allmänljus kommer från tre-fyra stolpar, ca åtta meter höga, med fyra lyktor på vardera stolpe, samt ett flertal lägre stolpar, ca fyra-fem meter höga, med en toppmonterad lykta. Lyktorna som föreslås är av liknande typ som i Kungsträdgården.

- Lägre placerade ljuspunkter blir accentljus för en mer intim atmosfär, tex som integrerad belysning i möbler eller ljussättning av vegetation.
- Saluhallens entrébelysning bibehålls genom att befintlig stolpe ersätts med ny.
- Sibyllegatan förses med ny gatubelysning längs torgets östra sida av samma slag som gatan har i övrigt.

Bild 10. Bilden visar konstverket "Möte" samt exempel på ny belysning och en julgran

Trafikhinder

För att hindra genomfart av obehörig trafik på torget behöver pollare eller andra trafikhinder monteras. Östermalmstorg är utpekad som ett av stadens torg där folksamlingar och opinionsyttringar ska kunna förekomma. För att uppnå en hög säkerhet föreslås pollare runt vändplanen vid Nybrogatan, längs gränsen mellan torget och Sibyllegatan, framför Saluhallens fasad tvärs över Nybrogatan och som skydd för trafik läng norra fasaden. Pollarna utformas för att klara en påkörning med 7,2 ton i 48 km/h, vilket numera är standard i normal stadsmiljö vid nybyggnation. De utförs med pollarhölje av lackat stål, med synlig höjd ca 0,6 m, diameter ca 0,2 m och med nedgjuten grundläggning. Där skyddsbehovet är som störst placeras de med avståndet 1,2 meter medan ett avstånd upp till 1,7 meter medges där behovet är lägre.

Bild 11. Vy över det nya torget med föreslagna trafikhinder mot Sibyllegatan

I arbetet med säkerheten har samråd förts med bl.a. polis och räddningstjänst. I huvudsak har deras rekommendationer följts, men efter dialog med stadsbyggnadskontoret har vissa anpassningar avseende höjd och avstånd gjorts för

att undvika alltför stora visuella konsekvenser. Valet av pollarlösning innebär att torget inte uppnår full certifiering, men då kompletteringar görs i form av andra skydd, såsom stora nedsänkta blomsterurnor m.m., gör kontoret bedömningen att funktionskraven trots detta är uppfyllda och att en god säkerhet med utformning anpassad till platsens förutsättningar uppnås.

Bild 12. Bilden visar illustration av täta, höga pollare sett från Sibyllegatan

Torghandel

Torghandel är ett viktigt inslag och ger torget liv och rörelse året om. Förslaget har utökats till att rymma sex torgstånd om vardera ca 30 kvm, som placeras i halvskuggigt läge på torgets södra del. Torgstånden får elanslutning och tillgång till vatten via vattenpost.

Ny restaurangbyggnad

I detaljplanen från 1976 anges marken som gatumark utan byggrätt. Stadsbyggnadskontorets bedömning är dock att byggnader av mindre omfattning skulle kunna vara möjliga att uppföra förutsatt att deras verksamhet kan kopplas till torgändamål och kan betraktas som en liten avvikelse enligt plan- och bygglagen. Det har dessutom tidigare funnits flera café- och restaurangbyggnader på torget, vilka har varit uppskattade. I kontorets föreslagna utformning reserveras därför en yta i torgets nordöstra del för en restaurangbyggnad, med plats för uteservering, liknande den som funnits på platsen tidigare. Kontoret kommer också låta förbereda för vatten och avlopp (VA).

Ansökan om bygglov samt uppförande av byggnad med tillhörande tekniska installationer får hanteras av eventuell framtida verksamhetsutövare. Förutom prövning av byggnadens överensstämmelse med detaljplanen prövas också byggnadens gestaltning, placering i stadsbilden, lämplighet samt tillgänglighet inom ramen för en bygglovsansökan.

För uppförande av en större byggnad kan en planändring komma att bli aktuell.

Befintlig byggnad

På torget står idag en grillkiosk som drivs av en enskild näringsidkare. Den har stått länge på platsen, men är inte historiskt sanktionerad av staden, utan står kvar trots att byggnaden idag saknar tillstånd. Föreliggande förslag utgår ifrån att kiosken rivs eller flyttas för att möjliggöra en sammanhängande omdaning av torget. I ett senare skede kan sedan prövas om ny kiosk kan uppföras någonstans på torgytan.

Avvägningar

Under arbetets gång har en mängd avvägningar behövt göras. Det handlar om såväl ekonomiska aspekter som tekniska lösningar. Projektet har vägt samman ett antal faktorer, såsom krav på hög säkerhet mot terroråd, krav på god tillgänglighet, klimatmedvetenhet, miljömässig och social hållbarhet, kulturhistorisk avläsbarhet, bra förutsättningar för drift och underhåll och krav på god gestaltning mm. I arbetet med dessa avvägningar har kontoret inhämtat synpunkter från olika håll, och vår bedömning är att förslaget nu är väl anpassat till torgets specifika förutsättningar.

Konsekvenser

Allmänt

Kontorets bedömning är att förslaget ökar tillgänglighet, trygghet och säkerhet för stadsdelens invånare och besökare, utan att framkomligheten försämras på något betydande sätt. Trivseln höjs, säkerheten ökar, skötseln underlättas, torget blir ljusare och grönare av den nya beläggningen och den nya växtligheten ger goda förutsättningar för en levande torghandel. Ett fåtal p-platser försvinner vilket kan upplevas negativt för näringsidkarna på torget. Nya cykelställ underlättar för framkomlighet och främjar cykling.

Trygghet och jämställdhet

I arbetet med projektet har det funnits en ambition att motverka barriärer och mörka ogästvänliga baksidor för att istället släppa in ljus och öppna upp för en ökad interaktion mellan torgets verksamheter och omkringliggande butiker. Det är en förhoppning att torgets nya ljusa, släta markbeläggning från fasad till fasad tillsammans med en vacker och funktionell ny belysning ska göra att alla känner sig välkomna och trygga att vistas här. Torgets funktion som mötesplats förstärks med inbjudande sittplatser, restaurang och levande torghandel. På så sätt främjas trygghet och jämställdhet såväl som integration mellan människor av olika härkomst och olika socioekonomisk bakgrund.

Tidplan

Tidplanen för detaljprojektering, upphandling och byggnation är satt utifrån målsättningen att ha en byggstart för trafikkontorets arbeten senast i oktober 2023. Färdigställande beräknas då till sommaren 2025.

Tidskritiska moment kan uppstå med anledning av projektets placering mitt i centrala Stockholm, med begränsad plats och begränsade möjligheter till trafikavstängningar. Det kommer att finnas behov av full åtkomst till entréer och lastintag under hela byggtiden, liksom full framkomlighet längs Sibyllegatan för busstrafik och utryckningsfordon, vilket innebär en risk för tid och kostnad i projektet.

Preliminär tidplan för planerade insatser:

Trafiknämnden beslutar om genomförande	15 december 2022
Vinter-/sommarmöblering Levande Stockholm	dec 2022-sep 2023
Kommunfullmäktige beslutar om genomförande	feb 2023
Trafikkontoret utarbetar bygghandlingar och förfrågningsunderlag	mars-maj 2023
Stockholms konstråd upphandlar konstnär för utarbetande av konstverk	mars-april 2023
Trafikkontoret upphandlar entreprenör för genomförande av arbetena	juni-aug 2023
Trafikkontorets entreprenör påbörjar rivning och förberedande arbeten	okt 2023
Trafikkontoret avslutar återställningsarbeten	juli 2025

Ekonomi

Trafiknämnden godkände inriktningsbeslut för projektet i december 2021. I beslutet redovisades en investeringsutgift för planering om 12 mnkr. Projektets totala investeringsutgift uppskattades till som mest 115 mnkr. Inför projektets genomförandebeslut har en ny kalkyl tagits fram baserat på framtagna systemhandling. Den totala investeringsutgiften beräknas till 135 mnkr, vilket är en ökning med 20 mnkr (17%). I utgiften ingår arbeten på Storgatan och del av Sibyllegatan.

Projektets utgifter för planerings- och projekteringsskedet fram till genomförandebeslut beräknas bli något dyrare än tidigare beräknat och uppgår till ca 13 mkr.

Mot bakgrund av projektets fördyringar kommer kontoret verka för att genomförandet ska ske så kostnadseffektivt som möjligt. Det finns i dagsläget inga kända möjligheter att söka medfinansiering för projektet.

Att den totala investeringsutgiften beräknas bli högre än vad som uppskattades i inriktningsbeslutet går att härleda till olika faktorer.

- Den senaste tidens stora prisuppgångar inom bygg- och anläggningsbranschen är den enskilt störst bidragande faktorn till projektets fördyring. Prisförändringar mellan inriktningsbeslut och genomförandebeslut har medfört att utgifterna ökat med ca 10 mnkr.
- För projektet har bland annat utgifter för sten- och andra beläggningsarbeten ökat, vilket är exempel på områden som haft prisökningar om ca 30% över perioden.
- Säkerhetsanordningar i form av pollare och urnor ingick inte i inriktningsbeslutet. Utgiften för denna del beräknas till cirka 8 mnkr.
- I inriktningsbeslutet underskattades utgifterna för belysningsarbeten, som har ökade utgifter om ca 2 mnkr. En viss del av utgiftsökningen beror även på att fler armaturer ingår i aktuellt förslag.
- Den förlängda projekteringstiden med vissa omtag samt förlängd projekttid totalt har medfört att utgifter för projekteringsarbete samt utgifter för projekt- och byggledning ökat med ca 5 mnkr.

Projektet har även minskade utgifter för bland annat träarbeten och för vattendammen, som helt utgått i aktuellt förslag. Sammantaget medförde de förändringarna att kalkylbeloppet minskat med 5 mnkr.

Kontoret kan konstatera att det uppskattade maximala beloppet från inriktningsbeslutet inte varit tillräckligt trots att det innehöll stora påslag för risk och oförutsett på grund av handlingarnas detaljeringsgrad. Utgiftsökningen kan endast delvis förklaras av förändrade marknadspriser som ökat betydligt mer beräknat. Kontoret kommer dra lärdomar från projektet och se över hur säkerheten i kalkyler till inriktningsbeslut kan förbättras.

Projektets utgifter sammanfattas av nedanstående tabell.

Sammanfattning	Tidigare nedlagt (mnkr)	Kommande utgifter (mnkr)	Totalt (mnkr)
Utredning och projektering	7	2	9
Byggansvarigkostnader inkl. byggledning och risk	6	24	29
Entreprenad		90	90
Index		11	11
Summa utgifter	13	122	135

Fördelning av utgifter per år:

	-2021	2022	2023	2024	2025	Totalt
Utgifter	8	5	16	69	37	135

Baserat på trafiknämndens långsiktiga investeringsramar enligt finansborgarrådets förslag till budget 2023-2025 kommer projektets genomförande vara möjligt att inrymma. Upprustningen av Östermalmstorg bedöms av kontoret som mycket angelägen då det är en välbesökt plats som har ett högt kulturhistoriskt värde. Torget har även ett stort upprustningsbehov efter att under ett antal år använts av Östermalms saluhall.

Driftkostnader

De planerade åtgärderna förväntas i nuläget inte medföra några större ökade driftkostnader eftersom torgytan inte kommer bli större efter återställningen och då vattendammen tagits bort från förslaget. Ökade planteringsytor kan dock till viss del komma att medföra extra skötselkostnader för stadsdelsnämnden.

Projektet beräknas medföra ökade kapitalkostnader med sammanlagt cirka 7,5 mnkr från och med år 2026. Kapitalkostnaderna som avser avskrivningar med en preliminär genomsnittlig avskrivningstid om 30 år och intern ränta om 2,2 procent, minskar därefter successivt med gjorda avskrivningar. Internräntesatsen baseras på finansborgarrådets förslag till budget 2023-2025. En nuvärdesberäkning har tagits fram enligt stadens anvisningar. Beräkningen visar ett negativt nettonuvärde om ca 114,9 mnkr.

Risk/Osäkerhet

Projektet har identifierat risker som framför allt rör tidplan och ekonomi. Tidplanen är beroende av beslut om genomförande i trafiknämnden och i kommunfullmäktige men även av upphandlingsmässiga bedömningar om gynnsammast läge för start av entreprenaden.

När det gäller utgifterna finns fortsatt osäkerheter i rådande marknadsläge. Utgifterna kan därför visa sig avvika från kalkylerad investeringsutgift. Risken kan minskas genom en genomtänkt upphandlingsstrategi och genom att förbereda marknaden i god tid.

Det finns även osäkerheter i de underlag som har utgjort förutsättningar i den projektering som trafikkontoret har arbetat fram, då relationshandlingar från trafikförvaltningens pågående tätskiktarbeten m.m. inte har funnits att tillgå. Inmätningar har gjorts successivt för att minska denna risk. Handlingarna kan dock i viss grad behöva arbetas om när informationen finns tillgänglig.

Kommunikation

Kontoret genomförde den 8 februari 2022 ett informationsmöte på Östermalmstorg med möjlighet att tycka till om projektet, samt i juni samma år en återkoppling av synpunkter från mötet. Projektets webbsida på Stockholm Växer har funnits på plats sedan inriktningsbeslutet. Kommunikationsplan och aktivitetsplan har tagits fram för projektet och båda uppdateras kontinuerligt.

Det finns ett stort intresse för projektet vilket sätter extra fokus på kommunikationen. Målgrupper är boende, verksamheter, fastighetsägare och besökare samt ett antal andra intressenter.

Remissammanställning efter minoritetsåterremiss

Ärendet har efter kommunfullmäktiges minoritetsåterremiss remitterats till stadsledningskontoret. Ärendet har beretts av stadsledningskontorets stadsutvecklingsavdelning. Samråd har skett med trafikkontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 mars 2023 har i huvudsak följande lydelse.

När det gäller gestaltningen av torget och värnandet av dess höga kulturhistoriska värde anser stadsledningskontoret att förslaget knyter an till att torget historiskt har varit ett utpräglat handelstorg med en stark koppling till den anrika och kulturminnesskyddade saluhallen. Torget har varit ett salutorg i mer än 200 år. Det öppna salutorget bibehålls i förslaget, vilket innebär att det kan fortsätta användas som handelstorg, men också fungera som en flexibel plats för andra offentliga evenemang, opinionsyttringar och som mötesplats för medborgarna.

Östermalmstorg finns med på de tidiga regleringskartorna från mitten av 1600-talet och anlades som ett typiskt axialtorg med den öst-/väst-gående Storgatan som huvudaxel. Torget har alltid haft en tydlig mittaxel och en öppen sida mot Hedvig Eleonoras kyrka och den gröna kyrkoparken, vilket är en grundläggande del i dess historia. Hedvig Eleonoras kyrkotorn är ett tydligt landmärke, ett betydelsefullt objekt i stadsbilden, som kan användas som referenspunkt och underlätta både orientering och förståelsen av stadsrummet. Därav är också siktlinjen mot den och mellan de två kyrkorna St Johannes och Hedvig Eleonora viktiga att bevara.

Torget får ett golv av hög kvalitet helt i granit, granithällar med inslag av smågatsten som funnits historiskt på platsen. Det är en markbeläggning av högsta kvalitet, där också delar av den gamla beläggningen återanvänds, vilket knyter an tillbaka till torgets olika tidslager.

Torget är i första hand utpekad som ett salutorg och det ska kunna finnas ytor för torghandeln att ta plats. I det nya förslaget finns gott om sittplatser i både skuggiga och soliga lägen, vilket kommer att befolka torget. Östermalmstorg har tätt med målpunkter kring hela torget vilket gör att torget har de bästa förutsättningarna för att bli ett levande torg. Uppskattade, levande torg är ofta placerade mitt i människors naturliga flöden, nära viktiga målpunkter i staden.

När det gäller kiosk och serveringar anser stadsledningskontoret att torget har utformats för att kunna rymma en eller flera byggnader för café eller restaurangverksamhet. Dessa funktioner har efterfrågats i medborgardialogen och har

fungerat väl på platsen tidigare. Den befintliga kiosken saknar bygglov och bedömningen som har gjorts är att det inte är möjligt att ge bygglov i efterhand, då byggnaden strider mot bestämmelserna i detaljplanen. Att genomföra ombyggnaden av torget med en olovlig byggnad kvar på platsen skulle innebära juridiska komplikationer avseende ansvar och skyddsåtgärder med mera. Föreliggande förslag utgår ifrån att kiosken rivs eller flyttas för att möjliggöra en sammanhängande omdaning av torget. I ett senare skede kan det sedan prövas om ny kiosk kan uppföras någonstans på torgytan. En specifik plats för en framtida byggnad inklusive uteservering har angetts, och tekniska förberedelser för kommande anslutningar till ledningsnäten har gjorts. Exakt utformning och placering prövas av bygglovenheten vid stadsbyggnadsnämnden i samband med att en ansökan lämnas in av en intressent.

När det gäller valet av möbler kan stadsledningskontoret konstatera att stadens offentliga rum, och även de äldre historiska platserna som lever över tid, nästan alltid har olika lager från olika tidsepoker som kan avläsas mer eller mindre. Moderna tillgänglighetsanpassade soffor designade för inte alltför länge sedan specifikt för Stockholm ger en hög arkitektonisk kvalitet med både mjuk och följsam design. Det är en bearbetad möbel av hög kvalitet och med mjuka former som staden har prövat på flera offentliga platser. Den har hög sittkomfort, är tillgänglig och har ett smäckert uttryck som fungerar både i historiska och moderna miljöer.

När det gäller behovet av mer grönska, flera sittplatser och utformningen av cykelframkomligheten kan stadsledningskontoret konstatera att befintliga träd med stora kronor har behållits så långt som möjligt och att de träd som är nedtagna med anledning av tätskiktsrenoveringen ersätts med nya. Förslaget har 21 träd, vilket är ett mer än tidigare. Förslaget inkluderar också sex stora flyttbara urnor med blommande mindre träd och sommarblommor vilket har efterfrågats i medborgardialogen.

Torget får betydligt fler sittplatser än tidigare. Flera långsoffor i soligt läge, två långsoffor i torgets skuggigare södra del, runda bänkar finns kring tre träd och det finns ytterligare sittmöjlighet på de sex stora blomsterurnorna som har en sittbar kant.

Torget är inte tänkt att cykla på, men på Storgatan förbättras framkomligheten för cykel med en cykelbana. På torget blir det tydligare att det är en plats för gående genom pollare och sammanhängande markbeläggning, vilket gör platsen tryggare. Det anläggs cykelparkeringar på tre av torgets sidor och längs Storgatan.

När det gäller parkeringsplatser som försvinner på torget kan stadsledningskontoret konstatera att det rör sig om cirka sju platser och att det finns platser i parkeringshus i anslutning till torget som trafiken kan hänvisas till.

När det gäller levande kulturyttringar, småskaliga evenemang och debatter anser stadsledningskontoret att det kommer att finnas gott om utrymme för olika publika evenemang, tillfälliga marknader, julhandel etcetera. Nya ledningar dras fram under mark för att förse torget centralt med evenemangsel samt med eluttag till torgstånden. Den gamla julgransfoten återanvänds och har redan placerats under jord i ett centralt läge på torget för att möjliggöra en stor julgran.

När det gäller en alternativ lösning i stället för den föreslagna vändplatsen anser stadsledningskontoret att utgångspunkten är att minska trafikrörelserna över torget och freda det för gående och cyklister i enlighet med stadens strategiska ambitioner och riktlinjer. Leveranser till torget föreslås huvudsakligen ske genom att angöra utmed Sibyllegatan, där möjligheterna för detta är bättre med hänsyn till angränsande gators reglering (Humlegårdsgatans gågata samt Nybrogatans sommargågata). Förslaget att enkelrikta Nybrogatan är problematiskt och skulle innebära fler nackdelar än fördelar. Lösningen att öppna upp en gågata för fordonstrafik igen, Humlegårdsgatan mellan torget och Majorsgatan, skulle dels strida mot stadens mål att freda området från fordonstrafik i den utsträckning som fungerar trafikmässigt, dels innebära ombyggnad av en helt nybyggd gågata. Humlegårdsgatan och Majorsgatan skulle i så fall belastas med all trafik som annars trafikerar Nybrogatan norrut till Linnégatan, inklusive leveranser till Åhléns och Hemköp med flera samt trafik till och från verksamheter, boende och ett parkeringsgarage. Lösningen skulle också riskera påverka möjligheten till uteservering längs Saluhallen.

Stadsledningskontorets sammanvägda bedömning är, med hänvisning till det ovan anförda, att de synpunkter som framförts av kommunfullmäktiges minoritet har fått berättigade förtydliganden och att konsekvenserna i tillräcklig grad har belysts.

Stadsledningskontoret föreslår kommunfullmäktige att besluta att återremissen kan anses besvarad med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande och att trafiknämnden medges rätt att genomföra upprustning av Östermalmstorg till en utgift om 135,0 mnkr samt att utgifterna för 2023 ska inrymmas inom nämndens investeringsbudget och utgifterna för kommande år behandlas i budget för 2024.

Remissammanställning före minoritetsåterremiss

Ärendet har initierats av trafiknämnden och remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 januari 2023 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget för 2023 framgår att nämnder och bolagsstyrelser ska verka för att nå inriktningsmålet om ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla. Det konstateras bland annat att investeringar ska göras för att klara behoven i en växande stad och för att möta eftersatta behov. I investeringsstrategin (bilaga 3 till budget 2023) anges att utrymme för ersättningsinvesteringar ska reserveras i planen för att möta befintliga behov i verksamheterna samt för att säkerställa funktionen och det långsiktiga ekonomiska värdet på anläggningstillgångar såsom fastigheter och infrastruktur. Stadens torg utgör, tillsammans med gator, broar och tunnlar etcetera, en del av stadens infrastruktur.

Stadsledningskontoret är enigt med trafiknämnden om att Östermalmstorg har ett eftersatt behov av upprustning, och att det är ett lämpligt tillfälle att det åtgärdas snarast möjligt.

Stadsledningskontoret konstaterar att trafiknämnden har gjort prioriteringar i projektet för att sänka utgifterna, bland annat har vattendammen utgått. Trots detta har utgifterna ökat med mer än 15 procent sedan inriktningsbeslutet, vilket inte är tillfredsställande. Nämnden har redovisat orsakerna på ett tydligt sätt och dessa är i hög grad avhängiga det inflationstryck som för närvarande råder i såväl den svenska som den globala ekonomin. Den ekonomiska situationen påkallar att varje projekt även i genomförandeskedet fortlöpande behöver prövas med avseende på omfattning och innehåll för att säkerställa att beslutad budget kommer att hållas.

Det är positivt att nämnden kan inrymma projektet inom tilldelad ram utan att några andra högt prioriterade projekt måste utgå. Stadsledningskontoret välkomnar att trafiknämnden i sin verksamhetsplan för 2023 anger att man fortsätter att utveckla beslutsunderlagen för att säkerställa att prioriteringar görs och beslut fattas utifrån en korrekt uppfattning av projekts utgifter och förutsättningar.

Kommunfullmäktige beslutade den 18 juni 2018 om en Strategi för offentliga rum (dnr KS 2018/749). I denna anges principerna för utveckling av de offentliga rummen, med målet att skapa attraktiva stadsmiljöer. Det framhålls att det krävs varsamma avvägningar för att helheten ska bidra till ett attraktivt offentligt rum. Bland annat nämns att hänsyn behöver tas till kopplingar till viktiga målpunkter som skapar flöden av människor och till kulturhistoriska värden, stadsbild och rummets proportioner samt till gestaltning och utformning av platsen, såsom arkitektur, konst och andra estetiska värden, möblering, grönska, överblickbarhet, orienterbarhet, belysning, upplevd trygghet, god ljudmiljö, frisk luft, mikroklimat och låga hastigheter.

Stadsledningskontoret kan konstatera att trafiknämnden har tagit ett helhetsgrepp om gestaltningen av torget. Kontoret bedömer att trafiknämndens förslag är väl avvägt mellan och inom alla de aspekter som finns att ta hänsyn till. Efter upprustningen bedöms torget vara tryggt, tillgängligt och trivsamt.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige medger trafiknämnden rätt att genomföra upprustning av Östermalmstorg till en utgift om 135,0 mnkr. Utgifterna för 2023 ska rymmas inom nämndens investeringsbudget. Utgifterna för kommande år behandlas i budget för 2024.

Reservationer m.m.

Trafiknämnden

Reservation av Ulla Hamilton m.fl. (M) och Mikael Valier (KD)

Ulla Hamilton m.fl. (M) och Mikael Valier (KD) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

1. Trafiknämnden återremitterar kontorets förslag till upprustning av Östermalmstorg.
2. Trafiknämnden godkänner i huvudsak kontorets förslag samt anför därutöver följande:

Östermalmstorg är en historisk samlingsplats med högt kulturhistoriskt värde och med en lång tradition av handel och sjudande stadsliv. När torget nu ska rustas upp efter flera år av lokala renoveringar och tillfälliga konstruktioner, behöver dess karaktär värnas och återskapas med stor hänsyn till platsens historiska betydelse och estetik.

Trafikkontorets tidigare förslag till upprustning har mötts av stor kritik. Bland annat inkom arbetsgruppen Östermalmstorgs vänner med ett alternativt förslag till utformning. Flera delar av förslaget, samt lokala inspel om torghandel, träd och inramning; inrymdes senare i kontorets inriktningsbeslut men har nu beklagligt nog tagits bort.

Liggande förslag riskerar att skapa ett ödslig och kargt Östermalmstorg. Stora stenbelagda ytor utan permanent verksamhet behöver ersättas med fler torghandelsplatser i olika storlek, ytor reserverade för uteserveringar och en bättre inramning med såväl träd som fontän. Den omtyckta kioskverksamheten på platsen behöver också värnas, samt behöver de parkeringsplatser som föreslås utgå bevaras eller ersättas i närområdet.

Den planerade vändplatsen ianspråktar en alldeles för stor del av torgytan samtidigt som framkomligheten för leveranstrafiken försämras då gator upphör eller kortas av. Vändplatsen behöver utgå, Nybrogatan enkelriktas från Linnégatan och en smal sektion av Humlegårdsgatan åter öppna för trafik i ena riktningen för att få till en fungerande trafik- och leveranslösning. Det skulle möjliggöra än fler torghandelsplatser, uteserveringar eller caféverksamhet likt tidigare ”Lisa på torget”.

Avslutningsvis är kontorets val av möbler och utrustning anmärkningsvärt för en anrik plats som Östermalmstorg. Istället för att harmoniera med kringliggande landmärken som saluhallen och Hedvig Eleonoras kyrka, skapas en kontrast som snarare bryter med områdets karaktär. Det lokala engagemanget för torget är ett bevis på platsens betydelse för Östermalmsbor. Stockholm ska utvecklas, växa och

förvaltas med större respekt för staden och stadsdelarnas unika karaktär samt med stor hänsyn till lokala röster.

Reservation av Linnéa Sandström Lange (L)

Linnéa Sandström Lange (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut, samt att därutöver anföra följande:

Trafikkontoret har gjort ett gediget arbete med förslaget till upprustning av Östermalmstorg inför föreliggande genomförandebeslut. Vikten av medborgardialog avseende ombyggnation av torg är av särskild vikt och något vi aktivt har arbetat för att trafikkontoret ska införa och fortsätta med. Det är därför glädjande att dialogmöten hållits med medborgare om utformningen av Östermalmstorg.

Den planerade vändplatsen ianspråktar en alldeles för stor del av torgytan samtidigt som framkomligheten för leveranstrafiken försämras då gator upphör eller kortas av. Vändplatsen behöver utgå, Nybrogatan enkelriktas från Linnégatan och en smal sektion av Humlegårdsgatan åter öppna för trafik i ena riktningen för att få till en fungerande trafik- och leveranslösning. Det skulle möjliggöra än fler torghandelsplatser, uteserveringar eller caféverksamhet likt tidigare ”Lisa på torget”.

Kontorets val av möbler och utrustning är anmärkningsvärt för en så anrik plats som Östermalmstorg. Istället för att harmoniera med kringliggande landmärken som saluhallen och Hedvig Eleonoras kyrka, skapas en kontrast som snarare bryter med områdets karaktär. Det lokala engagemanget för torget är ett bevis på platsens betydelse för Östermalmsbor. Stockholm ska utvecklas, växa och förvaltas med större respekt för staden och stadsdelarnas unika karaktär samt med stor hänsyn till lokala röster.

Det är av särskild vikt att staden tar hänsyn till utformningen av torget avseende mer grönska, flera sittplatser och utformningen av cykelframkomligheten runt platsen. Handeln är grundläggande för torget som varit handelsplats sedan 1600-talet. Vidare är siktlinjen mellan Johannes och Hedvig Eleonoras kyrktorn en helt central del av framtida utformningen för att inte tappa för staden viktiga kulturhistoriska värden.

Reservation av Johan Fälldin (C)

Johan Fälldin (C) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut, samt att därutöver anföra följande:

Trafikkontoret har gjort ett gediget arbete med förslaget till upprustning av Östermalmstorg inför föreliggande genomförandebeslut. Vi ser mycket positivt på att kontoret har hörsammat den inriktning och process som nämnden beslutade om i inriktningsbeslutet den 21 oktober 2021. Det gäller till exempel dialogmöten med medborgare, utökad möjlighet till torghandel och tillfälliga evenemang.

Vi konstaterar att kontorets föreslagna utformning reserverar en yta i torgets nordöstra del för en restaurangbyggnad, med plats för uteservering, liknande den som ”Lisa på torget” hade tidigare på platsen. I bilaga 2 till tjänsteutlåtandet, förslagshandling gestaltning, konstaterar vi vidare att det på platsen ska finnas utrymme för en eller två mindre byggnader som kan inrymma kiosk eller servering, men att placering och utformning ska utredas och prövas separat. I detta sammanhang anser vi att det är viktigt att möjligheten till den omtyckta kioskverksamhet i det sydvästra hörnet mot Östermalmshallen, vilken finns idag, ska finnas kvar. Vi vill också understryka vikten av att, i likhet med nämndens tidigare beslut, en restaurang/caféverksamhet inryms på torget där den tidigare omtyckta ”Lisa på torget” var placerad samt att den ges tillräckligt utrymme.

Vi konstaterar även att kultur endast nämns i samband med platsens höga kulturhistoriska värden. För att skapa en levande torgmiljö och mötesplats är det viktigt att möjliggöra för levande kulturyttringar, småskaliga evenemang och debatter, exempelvis genom att skapa utrymme för mobila eller tillfälliga scener samt tillgång till elanslutningar för dessa.

Reservation av Peter Wallmark (-)

Peter Wallmark (-) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

1. Att återremittera ärendet för omarbetning samt.
2. Att avslå kontorets förslag
3. Att därutöver anföra:

Förslaget som presenteras har för lite grönska och möter inte heller allmänhetens önskan om ett mer levande torg med möjlighet att fika och äta. Grillkiosken som funnits på platsen bör få möjlighet att komma tillbaka efter färdigställande av torget om innehavaren så önskar. Staden har i många år försummat och negligerat grillkioskens ägares försök att arbeta långsiktigt med sin verksamhet, osäkerheten har därför varit stor. En ny anvisning från staden i ett så tidigt skede som möjligt vore därför önskvärt. Desto fler människor som har anledning att dröja sig kvar på torget och inte bara passera, desto tryggare gaturum.